

Cim. 4003

Autorem jest Stanisław Żabonowski
rzd. F. 5. 1. v.

Contra malos Diuites et Usurarios Tractatus

Cim. Qu. 4003

151. 248.

De malis Diuitibus et Usurarijs.

De malis diuitibus et Usurarijs lege naturali et diuina p̄demnatis tractatus

Sanctus Paulus di-

ctus nuncius et tam excellēter appro-
batq; diuina veritate et auctoritate di-
cit. Nilhil intulimus in hūc mōdū hand
dubiū: quia nec auferre quid possumus
habentes aut alimēta et quib; tegamur
his cōtenti simus. Iſā qui diuites volūt
fieri in hoc ſeculo: incidunt in ſollicitudi-
nem: et in laqueū diabolī: et in deſideria
multa: et nomia: q̄ mergūt hoies in interi-
tum: et p̄ditionē: radix em̄ oīm maloz
eſt cupiditas: quā quidā appetētes: erra-
uerunt a fide et inſeruerunt ſe dolorib; multis. j. ad Thimotheū. vj. Quapro-
pter nos ſcāuē ſaluator ait. Videte et
caute ab oīm auaricia: quia nō in abun-
dancia cuiuſq; vita eius ex hijs: que poſ-
ſidentur. Luce. xij. et infra eiūdem xvij
q̄ difficile qui pecunias habent in re-
gnū dei intrabunt. Circa qd̄ aduertat
m̄ q̄ q̄būſdam quodā mō bonū eſt in-
ſtas diuitias habere: illis videlicet q̄ eis
utuntur ad virtutes vñ Ecclē. xij. d̄. Bo-

na eſt ſba: enī nō eſt p̄tīm in p̄ſcia q̄ bñſ-
dam vero malū eſt eas habere: illis vi-
delicet: q̄ p̄ eas a virtutib; retrahūt vñ
nimia ſollicitudine: vel affectione ad ip-
ſas: vel etiā nimia mentis elatiōe ex eis
conſurgēte: qd̄ evitare habētes eas diffi-
cile eſt. Ipe em̄ diuicie. vt Seneca epla
lxxxvij. inquit: animos inſtant: ſuperbiā
pariunt: inuidiā p̄trahūt: mentē alienāt
inſolenciā faciūt: et multa alia quāpluri-
ma mala homini afferūt: hinc patet q̄ di-
uites in maxio ſunt periculo ſue aie: nō
frustra ergo ſaluator ait. Amē dico vob;
quia diues difficile intrabit in regnū ce-
lorū. Et iterū dico vobis: facile eſt ca-
melum p̄ foramen acus intrare: q̄ diui-
tem intrare in regnū celoz. Mathei. xix.
Super qd̄ Hieronimus ait. Ue ue vob;
qui ad celozū regna diuiciarū itinere ſe-
ſtinatis: qm̄ facilius eſt camelū intrare
p̄ foramen acus: q̄ diuitē itrare regnū
celozū. Iſā mea hec verba ſunt: ſed xpi
Si hec renocabilis eſt ſentēcia. Criſtus
om̄ino nō eſt deus. Celū (inquit idem)
et terra tranſibūt verba autē mea nō tran-
ſibunt. Uñ tales ſunt de q̄b; ſcriptū ē
q̄ diuicie date in muſcipulā pedib; inſi-
piendum. Auguſtinus de verbis dñi.
Amor rerū tpaliū viſcus eſt ſpūaliū pe-
narū: p̄cupiſti adheſiſti: amorē dñi p̄di-
ſti. Et iſo Ecclē. xxxj. d̄. Qui aux dīli-
git nō iuſtificabitur. ve illis: q̄ ſectantur
illud: et oīs imprudēs depiet in illo. Et ec-
clē. q̄ amat diuitias fructū nō capiet ex
eis et hoc ergo vanitas: vbi m̄ſe ſunt o-
pes: multi et q̄ comedunt eas: et qd̄ pro-
deſt poſſeſſori: niſi q̄ cernit diuitias o-
culis ſuis: diuicie p̄ſeruate in malū dñi
ſui pereūt em̄ in afflictione peſſima. Et
ecclē. xiiij. Ciro cupido et tenaci ſine ra-
tione eſt ſba: et homini litido ad qd̄ aux
quod aceruat ex aīo ſuo inuſte alijs con-
A

De malis Diuitibus et Usurarijs.

gregat: et in bonis illius alijs luxuriabitur. Jacobus quoque apostolus ait. Agite nunc diuites plorate vultuantes in miserijs vestris: que aduenient vobis: diuitie vestre putrefacte sunt: et vestimenta vestra a tineis comesta sunt: aurum argentum eruginavit: et erugo eorum in testamentum vobis erit: et manducabit carnes vestras sicut ignis. thesaurisatis vobis iram in nouissimis diebus. Ecce merces operariorum: que messorum regiones vestras: que fructu data est a vobis clamat: et clamor eorum in aures domini sabaoth intravit. epulae in esis super terram: et in luxurijs contristatis corda vestra. Et tales maledicit saluator. Luce. vi. dicēs. Ue vobis diuitibus qui habetis consolationem vestram. ue vobis qui saturati estis: quia esurietis: ue vobis qui ridetis nunc: quia lugebitis: et flebitis. Quod si hec attenderent diuites: locupletes: raptores: fures: pauperum oppressores: usurarij: ceterique anarij: caducas diuitias: et lucra modo nephando naturali et diuina lege prohibito habere anhelantes. non putarent quoniam modo cordialiter auaricia deestarentur: ambitionemque dignitatum et beneficiorum insatiabile. Studerentque ineffrenatam suam concupiscere cupiditatem. Quid enim homini prodest (ut ait saluator) si vniuersum mundum lucretur. detrimentum vero sue anime paciatur. aut quam dabit commutationem pro anima sua. Alibi ait. Alibi autem est parum cum iusticia: quam multi fructus cum iniquitate. ut dicit puerbi. xvj. Et ibidem. xv. Alibi est parum cum timore domini: quam thesauri multi: et in satiabiles. Vnde ait Hieronimus super dicta verba saluatoris. Quid prodest homini. Si haberes sapientiam salomonis: fortitudinem Sampsonis: si longitudinem vite Enoch. Si phylomei pietatem. Si Cre-

ti diuitias: quid prodest tibi si caro tua detur vermicibus: anima demonibus crucianda cum diuite sine fine: idem quoque Hieronimus ad panmachium ait: ananias eodem actu acquirit solidum: quo perdit animam suam lucratur imaginem impatoris. et perdit imaginem regis celestis. Aug. Qui terrenas sitit: vel cupit diuitias eternis abrenunciat. Noli igitur (ut dicit ecclesiastes. v.) contedere ad possessiones iniquas: nil enim perdidit in tempore vindicte et obductionis: non sequaris concupiscentiam cordis tui: et seque tur noli anxius esse in diuitiis in iustis. et non ne vlture non sint possessiones inique et diuitie iniuste. quia ergo fructus operum rimi exercere eas audeat. Noli enim videtur: quod hec iniuste facere possit: nec qualiter possessores aut prelati peccata eorum quam nota palpitent. nec qualiter ab eis elemosinas accipiant: aut eos absoluant: et sepulturas post eorum morte tradant. Vnde caueat ne catenatum ad inferos vadat et alios secum trahat. Cum ipsa vltura rapina est: quam si quis facit damnatur. Vnde Ambrosius ait. Si quis vltura accipit rapina facit vita non vivit (et habetur. xiiij. q. iij.) et oblatio de rapina reprobatur. vnde Augustinus imolans ex iniquo oblatio est maculata: dona iniquorum non probat altissimus nec respicit in oblationes iniquorum nec in multitudine sacrificiorum propiciabitur peccatis: qui offert sacrificium de se ipso pauperis quasi qui victimam filium in conspectu patris. xiiij. q. v. Vnde etiam sapiens: hostie impiorum ab hominibus: que offeruntur ex scelere puerbiorum. xj. Sint igitur cuncti possessores in absolventes usurarij: nequaquam quippe illos (nisi satisfaciatur) absoluant: ne pariter in foueam cadant. Noli qui absoluit non absoluit hoc est in mortali peccato iacere peccat et uterque

De malis Diuitibus et Usurarijs.

quidem mortaliter peccat. secundum Iheronimum in. iij. di. xviij. Stupendum ergo est et maxime mirandum quosdam platos: qui sua multa paciencia talia tolerant: quasi ne sciant se de his omnibus districtam rationem reddenturos: quod enim tales absoluuntur cum ipse usurarius nequaquam penitentiam agere possit: nisi quicquid ultra sortem receperit restituat. ex Aug. et habetur. xiiij. q. iij. Quid dicam et capitulo. Cum pro de pignoro: petimus quippe non dimittitur: nisi restituatur ablatum. ut dicitur. d. i. i. l. vi. et ibi de peccato non dimittitur nisi correctio: et hoc est quod dicitur per Ezechiel prophetam eiusdem. xxiiij. ait. Nolo mortem impiorum: sed ut conuertatur impius a via sua et vivat. Conuertimini a viis vestris pessimis: et quere moriemini. Et ista si dixerio ipso morte morieris et egerit penitentiam a peccato suo feceritque iudicium et iusticiam: et pignus restituerit ille impius: rapinamque reddiderit in mandatis vite ambulauerit: nec fecerit quicquam iniustum vita vivet et non morietur. et c. Ecce et hic iure diuino canetur quod de necessitate salutis pignus restitui debet et id quod ultra sortem receptum sit et hoc ibi cum dicitur rapinamque reddiderit et hec clarius patent supra eiusdem prophete capitulo. xvij. ubi aufertur omnis rei superabundancia ut plus non recipias quam dedisti. fructus ergo pignoris in sortem necessario sunt computandi. Et pignus a creditore restitui debet si ex fructibus pignoris forti sit satis factum. ut etiam dicitur in capitulo. Quid. et capitulo. Conquestus de usuris. non obstantibus quibuscumque obligationibus et inscriptionibus etiam iuramento firmatis ut patet in. c. ex administratione de iureiurando. et capitulo pactiones de pactis.

Bona quoque in obligatione facti in vadio possessa prescribi non possunt: etiam licet

sit creditor bone fidei: tamen quia scit pignus alienum nullo tempore prescribitur ipse: nec here des ut patet. L. in. l. nec creditores de pignori acti: Et. l. pignori. i. ff. de usu. capi p. psequens prescribere non potest creditor male fidei. Et dicitur tunc creditor male fidei: quando illi constat: quod illa res: quam tenet sit pignori vel hypothecae obligata: et quod ex fructibus seu usu illius rei forti sit satisfactum: et ipsa ultra teneat lucrum sibi agere do talis est fur: et pignus et possessor male fidei: qui nullo tempore prescribere potest. ut in. c. v. gilati. et c. Quid describitur. et am. si teneat per mille annos: ut dicit glossa. xvj. q. iij. c. per singulas. Vnde patet quod illud statutum regni nostri: quod canetur quod obligata seu ipignora ta hereditas prescribatur est illicitum et inferni laqueus multos adhuc in perditionem deducens. Sicut et illud quod usurarius iudeis peccat et sitia. non frustra quod precipitur principibus et rectoribus in. c. post miserabile de usuris: ut cogant iudeos ad restitutionem usurarum. quod si principes non faciunt debet appellari censura ecclesiae ut dicit Hostiensis. et Jo. an. in nouella. d. c. post miserabile facit. c. post stulasti de iudeis. nec obstat consuetudo: cum sit corruptela et pertinet in se contra naturam crimine quod penitus est eradicandum. c. flagitia xxij. q. vij. Nec tolerancia summorum potestificum. Noli papa non potest dispensare cum aliquo etiam in iudeo: ut mutuet sibi usuris. ut patet in. c. Super eo de usuris. quia vltura est malum in se: et ideo per nullo bono potest licere. ut patet in. d. c. Super eo. Noli abstat etiam quod nihil ad nos pertinet de his: qui sunt foris capitulo. mlti. ij. q. i. Quia hoc verum: nisi in duo habet casus. Primum quod illi: qui sunt foris le dunt christianos: vel iuriatur eis: quia sic pertinet ad nos videlicet ad ecclesias ut notant doc. in. c. Quod super his de voto et in. c. gaudemus de duobus. Quia si infidelis delinquit contra legem nature.

De malis Diuitibus et Usurarijs.

vel cōtra ius diuinū: potest et debet puniri a iudice ecclesiastico. Sed cum vsura phibeatur pagina vtriusq; testamētis: et etiam sit cōtra naturę legem. igitur et iudei ipsam vsuram exercētes nequaquā hoc sustineri debent. Sedus casus quādo cooperamur alicui eorum in peccato: Sicut fit qñ facimus cum eis aliq̃s cōventiones super vsuris exercēdis: aut vt iudices cogant debitores scđm cōuentia: aut cū recipimus ab eis dono aut pro prec. o illicite acquisita et huiusmodi: qñ sine detrimento aie esse nō possunt. intelligitur igitur pprie nihil ad nos de his: qui foris sunt scđm glosam in. c. In dei: d iudeis scz vt eis penā spūales infligam: vt vt faciam? eis canones: aut cristiani cōuersationē imponamus eis inuitis capitulo de iudeis. di. xlv. ppter ea si attendamus totum titlū de vsuris in decretalibus qñ in sexto et clementinis: ecclesia non tolerat aliqua tolerancia vsurarios: nec vult vt tolerentur a principibus cristianis vt patet in. d. c. post miserabilem et. c. vsurarium de vsuris: ymo q vsure exigantur a cristianis per iudeos est valde ignominiosum cū xpiani sunt filij et angariantur a iudeis: qñ sunt serui. c. et si iudeos de iudeis. nec valet: q cristiani efficiuntur vsurarij: qd erit maius malum: quia et si grauius peccet cristianus in eodē genere peccati: q infidelis vno respectu xxxij. q. iij. c. In eo. tamē in dei grauius peccant alijs respectibus: et in maius nocimentum cristianitatis: quia vltra vsuram habent odiū contra cristianos: quos spoliant. Item sepius que lucrati sunt a cristianis exportant ad partes infidelium. Non sic cristiani: qui vt sepius restituunt hec Angelus in sua summa. d. vsura. ij. §. xij. Et in d. Iudeus. §. xij. dicit idē doctor q principes ter-

rarum peccant mortaliter non cogendo iudeos ad restituendum vsuras: et sicut alij cristiani si ipsis nō restituentib? monerentur ne cum eis haberēt commercium si post monicionem eis factam commercium cum eis haberent hec ille.

¶ Nec et illud pretereundū est qd Bartholomęus de Chaimis in suo p̃fessionali dicit. Si dñs mutū accepit ab officialiibus hoc pacto seu cōuentione: q sibi satisfacciant de officio: vsura est: quia pro mutuo ipsi officiales accipiūt officij potestatem. Unde et ipsi tenentur resignare officio: et restituere quicquid habuerint vltra sortem. et ipse dñs: qui dedit eis peccandi occasione particeps est criminis. hec ille. Hoc idē dicit eximius doctor scđs Thomas in epla ad ducissas Barbanie. Idē in summa Joānis de Saxonia: et in pisanella. c. talia. Non licet itaq; (quia est vsura scđm prefatos doctores) i mutū dare sup officia: que gratis ydoneis personis vite probate: et non se ingerentibus dari debent per. l. si. ad legē in liam repetundarū. verum (vt videtur) si actū habens officium in mutuum dederit: aut si ex grā et non ex pacto nulla spe ex mutuo habita sit collatū: licite poterit illud officium tenere. et de puentib? dñi sui satis facere sortem. i. mutuatū nō excedēdo: quia sic vt videtur nō esset vsura cum nihil accipiat qd pecunia extimadum sit: licet ex officio adueniat lucrum: quia illud aduenit ratione laboris et exercicij laboris.

¶ Sed quid de his: qui tenent bona aliqua cum tali pacto: q donec debitor sibi restituerit pecuniam ipse creditor habeat fructus bonorū illorū. respondetur q vsurarij sunt capitulo Illo vos de pignoribus et capitulo Ad nostram de empti et vendi. et tenentur tales fructus (vt di-

De malis Diuitibus et Usurarijs.

ctum est) computare in sortem: cui si factis factum sit et pignus et qd plus super est restituere tenentur etiā ad minimum quadrantem.

¶ Sed qd de his q inuit et coacte dāt mutuo recipientes certa pignora et certum lucrū respondetur q vsurarij sunt: nec excusati a peccato in hoc casu coactio: vel alia necessitas vt dicitur in suplemento pisanelle in. d. vsura. iij. facit. c. Super eo de vsuris. c. Sacris. Ad me causa si. In casu em in quo contineret vt comiteret peccatū mortale: vt incurreret damnū tpalius: aut mortē: quilibet tenetur magis eligere penas: quā peccare vel peccasse. xxxij. q. v. Ita ne. Ad aliorū namq; est morālie q corporis vt inquit Aug. de ciuitate dei libro vij. c. secūdo. Et ideo sancti sustinuerūt mortem corporis vt vitarent aie mortem: quam tunc aia incurrit: qñ homo facit contra aliqd diuinorū preceptorū: quorum vnū est: quo phibemur ne vltimo modo aliquid ab vsu. i. a consumptione rerum nobis debitarum: que in numero: pōdere: mensura: et que vsu consumuntur. cōsistunt: accipiamus: hoc est ne ipsam vsurā faciamus: seu cōmittamus ex quibus patet quid sit dicēdum de his: qui bona regalia in regno nostro in summis pecuniarū obligata tenēt: qui si vltra dictas summas ipsa debitas aliquid receperint aut recipiendi intentionem habuerint vsurarij sunt. hoc nāq; generale est: q p quolibet mutuo non potest aliquid iuste capi vltra id qd debitum sit: nisi illud sit interesse vexp certum: quale ipsi nō habent: Et licet videantur habere interesse dubium: et in possibilitate qd consideratur ex hoc q pecunijs eis debitis possessiones nō eme-

runt: vel (vt scđs Thomas dicit) qd de pecunia nō lucratur: recōpensatio huius interesse seu damni non potest in partem deduci et vendi quod nondum habent: et potest impediri multipliciter ab habēdo hec Thomas. ij. q. lxxvij. nō ergo potest interesse dubium et lucrum incertum poni pro interesse vero et certo: quod est certum lucrum in actu cessans: vel certum damnum emergens: quā solum tale recōpensari potest et debet et consequenter et in pactum deduci nec est simile vt canon placet in mutuo dotis: loco cui? (si socer sit in mora) pōt lucrum pignoris p generum recipi: quia illud nō capitur p vsu rei: sed p sustinēdo onera matrimoni: et hoc si ea sustineat. vt in. c. Salubriter de vsuris. Nam vir nō tenetur vxorem alimentare nō soluta sibi dote pmissa: verum fructus pignoris non debent excedere onera matrimoni: quia tunc illud in quo excederent esset vsura et necessario in sortē dotis computādum. Cessante em causa debet cessare et effectus de appellatiōibus c. cessante. alias damnaretur ipse gener: quia faceret cōtra preceptū diuinū vsuram cōmittēdo: alias cōditiones requisitas ad hoc vt gener licite et sine vsura possit accipere a socero p dote non soluta in pignus certas possessiones et facere fructus suos quousq; dos sibi soluitur vide in notatis doctorū sup. d. c. Salubriter.

¶ Sed dicēs qui potuit mihi dare vel videri potuit etiam mihi taliter obligare et presertim cum voluntarie id fecerit quia. v. ethicorum dicit phīs. Nulli volenti sit iniuria. respondetur q nō est simile quia cōtractus donationis vel venditiōis a personis alienare nō prohibet

De malis diuitibus et Usurarijs.

his et legitime celebrat⁹ non prohibetur contractus vero usurarius: quia est in se et secundum se illicitus prohibetur. Licet ergo aliquis rem suam posset mihi dare vel vendere: tamen non licet me eam sub contractu usurario accipere: vel dare: quia ea que sunt contra ius vel preceptum diuinum non cadunt sub voluntate nostra: et nec metus: nec coactio nec pietas excusat. vt. d. c. super eo. de usuris. Sed pone quod non ex contractu usurario: sed ex sola spe: qua credi- tor habuit inde aliquid lucri consequen- di et debitor eidem liberaliter aliqd co- fert. Respondetur secundum panorm. in. c. Consultuit de usuris q. in hoc casu libe- ra donatio debitoris non prodest ipsi cre- ditori habenti intentione deprauiatam vt quia alias non fuisset creditur⁹: nisi spe rasset principaliter inde aliquid conse- quatur quod si consequeretur licet liberaliter da- tum quantuvis illud sit modicum: et q. lectu- q. sit: committeret usura. et necessario tene- retur ad restitutionem pro hoc. xiiij. q. iij. iij. c. j. ij. et iij. etiam si sint munuscula. vt ibi dicitur hec ex panormitano vbi su- pra. Sed quid si talis nihil lucri conse- quatur. Respondetur. q. nihilominus si pe- nitentiam non ageret damnetur pro- pter talem prauam intentionem: q. apud deum mala intentio seu voluntas p. fa- cto reputatur. xviij. q. j. Sponsiarum: se- cus est si minus principaliter sperasset ad quod nota glosam in. d. Sperantes d. c. Consultuit eo ipso em. usura consti- tuitur quo ex obsequijs necessario impe- tis aliquid in corde speratur. quod si non datur peccator est. si vero datur atq. re- cipitur: peccator atq. debitor: siue p. spe siue p. pactum aliquid additu in sequa- tur ad mutuum: duntaxat qui mutuum de-

dit: quod nisi spe additi aut pacti firmi- ti aliter non dedisset. vel secundum quendam do- ctorem ad dictam auctoritatem phi. vide- licet nulli volenti sit iniuria ddm. Aristo- teles subiungit ibidem in fine dicens: Idem homo a se ipso patitur iniuriam qd. eni- denter patet: qui enim facit iniquitatem odit animam suam et peccando facit si- bi iniuriam: quam elegit sub ratione bo- ni apparentie: ergo volenti sepe fit ini- ria in effectu. nec est voluntarium verum in tali digente qui minus malum eligit ad vitandum maius malum sicut qui mer- cimoniam suam iactat in mare: ne ipse sub- mergatur nam tertio ethicorum dicitur q. ibi sit per se et simpliciter inuolu- tarium. Iniuria est quoddam malum quod nemo vult: nisi sub apparencia bo- ni ita verissime iniuriam sepe vult indi- ges: aut peccator sub apparencia boni et ergo qui huiusmodi iniuriam infert pec- cat in proximum suum grauitur. et ex his iam patet quid sit dicendum ad ea que de bonis regalibus quidam ait dicens.

Utrum bona regalia tenentes in pignores sint usurarij. Re- sponsio q. bo- na regalia ha- bent se dupli- citer

Aut non sint apud aliquem in pignore sed simpliciter in regie maiestatis prete et tunc

Aut datur alicui in pecunia mutua et sic tenens est usurarius: et tenetur computare fructus in sortem.

Aut dat rex alicui p. serui- cio siue alicuius summe expressione vel inscriptione siue pre- figendo terminum siue non ut puta teneas ad mortem vel ad tertiam vel ad quartam ge- nerationem siue non pfigendo ut puta quando simpliciter dat alicui ad tenendum et sic non est: sic tenens usurarius.

Aut dat rex in certa summa inscri- bendo ea intentione illa bona te- nere vt ille illa bona cum omni- bus fructibus et puentibus teneat. et omnes fructus percipiat et inscribit certam summam ea intentione: vt si cito eximeretur de illis bonis il- lam certam summam pecunie pro serui- cio habeat. et sic non est usura- rius sic illa bona tenens.

Aut siue illa intentio quasi coacte vt q. tenet illi p. serui- cio et ille vult solutionem habere et rex si haberet pecuniam mallet illam summam dare q. illa bona tenere et sic ille tali- ter bona tenens tenetur puentus in sortem computare.

Aut dat rex ea ex mure in pecunia mutua ita q. adhuc plus de pecunia accipit super illa bona ab illo qui eximit: vel etiam dat sibi tenere ea in eadem summa non ratione serui- cio sed forte ad petitionem eius vel q. forte rex plus facit illi quia forte prior spoliatus hoies: vel ali- quid aliud fecit et sic sic taliter illa bona tenens usura- rius est et tenetur in sortem omnes fructus computare.

Aut dat libere volens q. ille p. serui- cio habe- at omnes puentus tam diu donec illa illi sum- ma pecunie datur pro qua eximit illa bona et sic ille sic tenens non est usurarius.

Aut non dat libenter sed quasi coacte quia ille vult vt p. serui- cio sibi sit solutio sicut pa- tet in stipendarijs et alijs: et sic taliter tenens est usurarius et tenetur in sortem omnes fructus computare: et hec omnia sic intellige sicut in pri- o membro hec figura patet ex diffinitione usure et ex illis q. dicunt de pignore.

Aut sunt apud aliquem in pignore seu sunt apud aliquem in certa summa pecunie et tunc.

Aut dat ex mure re- ddeser- mcy vel p. serui- cio et tunc.

De malis Diuitibus et Usurariis.

Et tantum de hac figura: quā quidam finit et pessime: que quidē figura hies sit soluta supius p maiori tñ eius elucidatione aduertamus: q in se cōtinet septē articulos seu cōclusiones: quorū articuloz primus: tertius: quartus: et alij sequentes: et quicūq; his similes ut sunt ficti cōtractus reemptions: dempta paliaata et verborū verborū seme: et eoz effectus (qui magis est attendendus) considerato: sunt usurarij et directe ptra ius diuinum qd nō distinguēs aufert omnis rei supabundantiā ut plus non recipias for qd debitum vel datum sit. Sedus autem articulus p fite figure hec non sit usurarius: tñ ex alio capite seu causis: potest aliqñ esse illicitus et iniustus. Et quando hoc fit: patet apud doctores canonistas. in. e. Intellecto de inretrando. et apud legistas in. l. phibere. §. plane. ff. de vi: aut clam: et de hoc etiā dixi in tractatu de natura inium et bonoz regis et de reformatione regni. qui incipit E mitus et planetus pauperum plurimus etc. vbi satis clare dē hoc. Et ad antiozem qui prefatam finit figuram. Dicendum q nō bene intellexit quiditatem et naturā vure sit pignoris et inuiui. nō refert nōm vure mutatio cū effectus idem et reatus ipsius vure inuocabilis pssat. frustra nāq in talibus cōtractibus contra diuinā legem et apostolicas doctrinas fingūt tot inania verba: et verbulationū picture: que dum cribrantur tribuo diuine: et vere legis imitabiles charitatis: quā legislator omnipotens sua ppria auctoritate dedit et constituit: quā et xpus Iesus pfect et complet: quā et apostoli tenuerūt. Hieronimus: Augustinus: Ambrosius: Gregorius: Crisostomus: et multi alij scī: quū doctrina illustratur setā ecclesia: approbauerunt: et docuerūt verbo et vita: tunc

probantur et inueniuntur pessima dolo plena et falso velamine decorata auaricia. Impossibile est enī q ille verbales cōditiones et siles possint facere ex vura nō vsum: sicut facere hoīem asinū quātū cūq; fingatur et pingatur et hec claris patent in quodā libello q intulatur tractatus cōtra vicia vbi optime de his. Et qd pncipib; seu ptabib; q vsum rios cōtract; tolerat: aut vsum rios ad restituendū vsum nō cogūt. Rñdes scōs doctores q graniter peccāt et mtra mala incurrunt de qbus notat Angelus de Llanasio in ver. vura. ij. §. xiiij. Idem ē dicendum de his: qui inducere possunt et nō inducunt. Gratius autē peccāt episcopi: quorū est flagitia: et statuta: consuetudines: que sunt cōtra ius diuinum vel naturale: eradicare ac malos mores penitus abolere: quare eis pceptum sub canonicis penis ut anno quolibet metro politicā. Sinodum celebrent xviij. dist. Quoniam Et quia nec illa: nec alia eis incumbencia peragunt. pōt eis obici id qd notatur in his versibus q habēt in pisa nella in v. vura iij. videlicet. P muti sciunt iure suo male vti. Cum sint cornuti nō audeat cornibus vti hec ibi. Sed qd de legibus seu statutis illis: q pmit tūt vsum Rñdetur scdm doctores q nō valent nec tenēt et hoc pbat multi pliciter. Primo quidē quia vure phibite sunt auctoritate dei: qui sup omes leges et potestates ē: Nam cū par in parē non habeat imperium ut in. e. Innotuit de elec. multo minus minor in maiores Ergo potestas terrena non potuit condere legē cōtra deū. Scdo qā cōtra naturalem iusticiā qā venditur id qd non ē et hec est ratio phi. v. Ethicorū et i politia coram vñ naturaliter illicite sunt Sed cōtra ius naturale nulla lex vel potestas valet. c. Que cōtra. di. v. ij. De et alie rati

De malis Diuitibus et Usurariis.

Ques notantur claris apud theologos in. iij. di. xv. et apud canonistas i. c. Quoniam in. iij. di. xlvij et in d. c. Sup eo. de vsum et in multis alijs locis. Sed qd de vsum qd defunct; pcepit Rñdes q cōsanguinei seu heredes ipsius defuncti tenentur et debēt sub pena eterne damnationis omes vsum res restituere: quas si nolent restituere: cogi debēt: ut districte pceptum in. c. tua nos de vsum nec ut inquit glo. in. c. cum tu cedētulo in hoc et si habetur ratio ne egeant licet alias dicat lex q q bonis cedit nō cōuenitur postea nisi inquantū facere pōt ff. de ces. bo. is q Oh pcholo quotquoti regno nō polonie ppter nephandū prauitatis vsum scilicet ad infernū descēderunt: descēdere q nō cessant: et non est quis occurrat. flatū dorm: ut de suarum salute omū nō curantes. Sed aduertant qd eis dicitur Ezechielis xxxij. Ipe ipse iniquitate sua morietur: sanguine aut ei de manu tua requirā: hinc Iuditha li. iij. de Sumo bono. c. xlvj. au Sacerdotes p populorū iniquitate dānantur: si eos aut ignorātes nō erudiāt: aut peccātes nō arguant ad idē faci p p dices Si rector recte vinat in se tantū et sibi: eos male viuentes nō corrigit cū emib; qui eo tacente perierūt et pērib; Sed hoc profecto prelati euoluntati sunt: ut suldū torum curam habeāt diuinā pcepta et euangelica necnon articulos fidei edoceant et informēt eozq; errores toto conamūne corrigāt scismaticosq; et malos hoies euellant Illis enī dictū est Hierem i. e. j. Accipisti te sup gētes. et regnat: ut enelae: et destruas et disperdas et dissipēs: et edifies et plates. Ipsa etiā et ille resaurē tradit: p quo nō parceret deus p: qui pro quo filio nō pcepit ut dicit ad Romanos ect. no. Quib; etiā ille vulneratus: qui cecidit inter hyrones curāns feruētiq;

a samaritano relictus est. luce. x. vniēti q enī illoz dicit curam illis habere. Et rursus deus p pphetam ait. Custodi vsum istum: q si lapsus fuerit aia tua erit pro oia ip. 2. Vñ patet q periculosissimū est etiam vñ minimū curatū habere bñficium: quid ergo plura: Et pfecte nullū re peremus statū hoīum: quoniam maiori potius sit piculus: et quos deus vehemētē arguat pumat: q pastores et sacerdotē. discurre p pphetas et scripturam. lege qdandis nī pastores: populi mei puaricati sūt i me. ppterea adue i iudicia cōtendam vobiscum. Et iterū stulte egerunt pastores et scq; ur ppterea euellat eos de terra. Rursus ad eos ve pastores: qui dispugnat gregem meū: et iterū ve pastores: qui pascunt scipos. et itē opastor et idoli derelinquēs gregē dem q ad Iohelē pphetā trāsī. Quia nī cōminatiōis penas: qd nī clamores plan genū pastozū et sacerdotū: aut enī plā gite sacerdotes: vultate ministri altaris. Zusculta ezechiel ve pastozibus isrl qui pascunt scipos et iterū sup pastores iratus est furor meus. Sed et Amos ppheta: q dure pastores et sacerdotes cōminetur audiamus aut enī de vobis. qui epulenti estis in syon et cōfiditis in mōte samarie Optimates capita populorū ingrediētes pompatic domū dei: q deo mitis in lectis eburneis et lasciuia in stratis vestris. Deinde cōtra hñs statutus hoies scriptū est Quicūq; desiderauerit pmatū in terra iuueniet cōfusionē in celis Et iterū nec inter scōs dei com ptabitur qui de primatu tractauerūt. Sed et xpus in euangelio has illis penas et cōminatiōes pfirmat aut enī de vobis qui diligitis finas cathedras: Sed qd hec pmemoriam plena est sacra feri ptura hñsmodi increpationib; et pmi natiōibus. quis ergo dubitet pcutiōis

De malis Diuitibus et Usurarijs.

Difficilem et cunctis aculeis miseris re-
fertum esse illi hominum statum: cui tot male-
dictionum et anathematum tot primitionum
genera: tot penarum et suppliciorum ma-
la propere patriarche scilicet ipse quoque de-
in scripturis sanctis imprecatur. vñ Criso-
stomus super illud obedite prepositis vestris:
ait o plate conspice quanto igni supponis
caput tuum et sicut miror si quæ, attingat
saluari de his qui precipiuntur et sunt scilicet
male. Hoc idem dicit Iheronimus. li. ij. c.
xij. in speculo vite humane ubi multum
et optime de hoc. Si quidem dantur
ut ad propositum redeam quod sua tenaciter
retinent quanto magis: qui aliena pecu-
piscunt: vel quod peius est quomodo rapiunt
huius satis clarum habemus exemplum in il-
lo diuites de quo luce xij. sic legitur homines
cuiusdam diuites vberes fructus ager at-
tulit: et cogitabat intra se dicere quid fa-
ciam: quod non habeo: quod congregem fructus
meos et dixit hoc faciam destruas horrea
mea: et maiora faciam et illuc congregabo
omnia: que nata sunt mihi: et bona mea et
dicam aie mee: aia habeo multa bona posi-
ta in annos plurimos requiesce comede:
bibe: epulare. dixit autem illi deus stulte
hac nocte animam tuam repetitur a te que autem
parasti enim erunt. Sic est: qui sibi tesau-
rizat et non est in deum diuites hec ibi. Super
quod Aug. de verbis apostoli in sermone xij.
et in Omelia vij. ait Quis modo mihi au-
det dicere christianus bonum esse rapere res ali-
enas: qui quidem non audet dicere bonum es-
se tenaciter seruare res suas. nunquid enim
diuites ille cui successerat regio et non iue-
niebat quo reponeret fructus suos: et se
consilium inuenisse gauderet destruendi
vereres apotecas: et construendi ampli-
ores ut imponeret eos et diceret aie sue
habeo multa bona in multum tempus locum
dare letare: facere. nunquid ergo iste di-
uites aliena querebat: fructus suos colligere

disponere ubi poneret consulebat
non de cuiusque vicini agris: non lante per-
turbato: non expoliato patere: non circūue-
to simplice: tantum de suis colligen-
dis cogitabat Audite quid audierit qui
tenaciter servat sua: Et hinc intelligite
quid expectet. qui rapiunt aliena. Luce
ergo prudens illi se consilium inuenisse ar-
bitraretur de apotecis veteribus angustis
oribus deiciendis et amphoribus nominis
edificandis et omnibus suis fructibus colligendis
et recedendis: non alienis concupiscen-
dis atque rapiendis ait illi deus Stulte: in-
quit: hac nocte repetitur a te anima tua hec
que possi cuius erunt. Si seruaueris tua
non erunt: Si erogaueris tua erunt. quid
inquit reponis quod reliquarum es. ecce in-
crepatus est stultus male recondens. Si
stultus est: qui recedit sua: vos inuenite
nomen eius. qui tollit aliena: Si sordidus
est reconditor suorum: vlcerosus in corde
raptor alienorum. fortassis aliquis respon-
deat et dicat non valde magna pena erat
illi homini: cui dixit deus Stulte. non sic di-
xit deus stulte quod homo dicit tale in ques-
tione dei verbum indicium est. nunquid enim de-
stultus daturus est regnum celorum patris de-
virginibus fatuis. quibus ergo non est datu-
rus regnum celorum quid eis restat: nisi pe-
na gehennarum et infra sequitur Si ergo in-
ignem eternum ibi cui dicturus est Christus
nudus fuit: et non vestisti me et que locus
in igne eterno habebit: cui dictus erit
vestitus fui et spoliasti me et. et ibi mul-
tum et optime de hoc. Quod autem im-
mane visum vicium sit patet etiam ex ver-
bis beati Ambrosij li. ij. officiorum usura-
rium alloquens Cur ad fraudem (inquit)
conuertis naturam industriam. Cur affectas
inopiam: sterilitatem et caritatem: hanc vo-
cas industriam: que est fraudis versutia
et quod vocas remedium neque comen-
tum est et latrocinium. Tullius li. ij. in tu-

De malis Diuitibus et Usurarijs.

testantibus questionibus ait quod cum quereretur a
Cathone quid expediret in re familiari.
et responderet bene pascere: bene vestire et bene
arare: et terram colere. questum etiam fuit
An fenerari expediret et respondit quid est
fenerari nisi hominem occidere Aristote-
les quoque princeps philosophorum dixit et
nature inimicissimum in dagator. i. j. poli. et v.
ethicorum plana visura esse contra naturam
dicere eam illicitam. Non tantum ergo lege
diuina damnatur usura sed etiam lege na-
ture patet ergo omnes usurarios esse in-
via peccationis: quia quod facere gratis te-
nentur id pro tempore faciunt lucro vendē-
tes id quod non habent. male enim se res ha-
bet cum quod virtute effici debet id tenta-
tur pecunia ut ait tullius li. ij. off. mutuo
ergo sine usuris dandum est put precipitur
Exodi xxij. non usura opprimes eum. Et
Deuteronomio xxij. non fenerabis fratri tuo
ad usuram. Et luce vi. Et si inuitum de-
deritis his a quibus speratis accipere: que
gratia est vobis. nam et peccatores pe-
ccatoribus fenerantur ut recipiant equalia
verum tunc diligite inimicos vestros et benefa-
cite: et in mutuum date nihil inde speran-
tes et erit merces vestra multa et eritis si-
bi altissimi: quia ipse benignus est super in-
gratos et malos Estote ergo misericordes
deus et vestri ex hoc precepto diuino habemus
quod indigenti et rationabiliter petenti cum possi-
mus gratis omnino ut inuitum dare. te-
nemur Hoc etiam patet a dante quomodo
ubi precipitur Qui autem (inquit saluator)
petit a te da ei. et volenti mutnare a te ne
auertas In quo namque precepto auctor scilicet
vite: Et eterne veritatis charitate exhi-
bitam: et promissa irremissibiliter incul-
cat commissam: his quos de hoc mundo
elegit et ad eternam vitam vocauit ut cri-
stianorum charitas non sit verbulatio vana: sed
practica opus: que verba ipse sancto expo-

sunt et consequenter apostoli persecuti sunt
et omnes veri christiani. quod quidem diuini
preceptum multi magistri sapientes et falsi pro-
phete seu doctores reuoluerunt nituntur
flectere attendant et interpretari conantur ut
auaricia grauis nota non paciatur quam
nis penam euadere nesciat
Quis ita percursum multis modis et diuer-
sis quibus visura committitur benevolentia causa
missi sandiam a dante quomodo alioque cri-
stianis ipso visurarios ita dicere mu-
tuo da et amplius escape visuras: ubi nulla
inidia nulla accusatio: nullum timor et mu-
tua christo in membris indigent: et tunc omnes nutri-
enti et pro visuris accipies regnum vite: quod
alii visurarii pro visuris recepturi sunt pe-
nam gehennæ: quia ergo occasione vel ex-
cusationem habemus cum et amplius re-
cipere possumus hec vilia dando indige-
tibus: nil visura turpis nil crudelius
alienas etiam negociatur miseria et alte-
rius necessitate lucrum sibi facit. Et se-
quitur volo te Bonam visuram accipere:
hoc est a deo mercedem sperare facite er-
go ut dixit Luce xvj. vobis amicos de ma-
mona iniquitatis: ut cum defeceritis recipi-
ant vos in eterna tabernacula. Super quod
Aug. in Omelia xlvij. ait Ecce habes
christiane eternum tabernaculum si dederis
pauperibus victum: si quid das illuc trans-
mittis: tibi in futuro repones non vnde
carnaliter satureris: sed vnde spiritualiter
glorieris. non vnde ventris repleas: sed
vnde flammam extinguas: quia scriptum est
elemosina a morte liberat et non patitur
hominem ire in tenebras. misericordia est
fratres que iram dei auertit: et peccata di-
mittit: ignes futuros extinguunt. sicut sa-
lomon dicit. Sicut aqua extinguit ignem
sic elemosina resistit peccato. da ergo et ge-
nere confer non habenti: succurre fame pe-
reunti Crudelis est ut de quo habes. non

De malis Diuitibus et Usurarijs.

des ei quem scis nō habere: Erant ē ut de tua abundantia nō iustitias egēt in opiam. Unde semp flagellamur in frugibus quia bene egētibus nō facimur. Kenera si cōsideres hō vñ damna. vñ picula: vñ calumnie: nisi de stultitate nostra tu nō das indigentibus: qd potes: qd te non grauat. venit vna calūnia: pdes qd nō habes. ventre plerū ambulat: et vacuus pauperis vterum nō cōsiderat: hūc est tibi de bonis dei: nil indigentibus: vñ calūnia: vñ tremētum frigore nō vestis. Si tibi dicat deus: teipm ego feci: qd vñs meū est: qd habes ego deus dicit: ingratus es. aufero que dedimus: ego qd donauimus: dimitto te: que fecit sine me vñe si potes plus tibi dedit: ut haberes unde pauperi daret: pauperi nō dedit: ob hoc ut te probarem: nō quia amabimus nō habui vñ dare: mīd p pauperē voluit pbari. Ego sum. qui diuitem et pauperē feci: rogatorē te cōstitui in bonis meis fac misericordias: quia nihil perdes. et me qui tibi dedit: non effūdenda quid dubitas: quia si dederis ego plus dabo. Quid tibi soli vendicas qd amabimus dedit. Quare tu solus comedis: quod ambobus creatur: quasi tuo labori hoc assignas: aut tuū esse potes: aufero auxilium meū. habet laborē tuū: aufero misericordiam meā et tūc appellat misericordiam tuā. Ad hec quid dicturus es miser: miser es qui miseros nō vides et eis solus. bestijs et pecoribus aiabimus: ambobus serpentibus: communis est cibū et tu hominibus negas vicium. Sed credo ne dantur as nō progando deficiat: qui hec cōsideras et si pecunia nō finitur vita tū finitur. et quando non speras ad te venitur. Sic nō cōsideramus ille diues qui in abundantia torquebatur et quasi in opia que rebatur. Quid facit: inquit: quia nō habeo vbi fructus meos congregē: et quid

uit vocē dñi dicēs. Stulte aīa tua auferetur a te hac nocte: que passi cur? cū Occitas auari fratres dilectissimi vñs nox ei supabat. et multos ānozū vita latabat. Gaudebat quia multū sibi nascēdum videbat et nō sciebat quia nihil secum tollebat: sed hic omnia dimittebat: nox ei vitam fugat qd in alijs spectabat in se nō sperabat: etiqz viderat et ille morientes viderat possidentes: viderat neminem secū tollere terrā quanti sunt et mō qui dicunt: tantum habec tantū facia tantū valeo quibz respēdendū est. Stulte hac nocte aīa tua auferetur a te qd pgrasti curis erant. letatur diues stultus nocte moriturus: quātūcup cupiditas radices suas vbiqz discentet: quātūcup rapiat: nec esse est vñs hora totū dimittat. Sed dicturus es. habeo filios quibus laborem: habeo qbus pfaciam: habeo qbus curam maximā gerā. quā curam gens filiorum ut eis obuias leclm mis miseros: nō est hoc filies anare: sed pecius necare nescis quia arbor in fructibus dinoscitur. nescis quia qd in radice celatur in ramis declaratur. Et qd latet in folijs emittit in pomis: nolo te talem patrē sciat filij tui. nolo sic p videas ut magis mīdicas. Quātū pauperes nascūtur et postmodū diuites efficiuntur: quātū plus magna hereditas dimittitur et postmodū ad penuriam rediguntur. Si ergo dei est pauperē facere. dei est et dūare. Cur pūctus filios existis. cur rapis qui post te ne forte maneāt nescis et tibi ppetuā penā nūtr. et filijs dolorem dimittis: dicis em sapientissimū. Salomon qui congregat aliena relinquit filijs dolore et rursum dicit ppheta: vā congregat auariciā domui sue ut sit i celso mātis eius. et ipsalm a dī: verumtū in imagine ptransit hō. vane cōmūlatū tēsauryat et nescit cui pgregat ea. Quid

De malis Diuitibus et Usurarijs.

tesaurizas auare quod nescis. quid auri argentiqz pondere delectaris et condis. Quid imaginem regis sculptam seruas in solidis et imaginē cōditoria in hominibus delectaris et post pauca seqtur Sed dixisti habeo quibus dimitta pone quia habebūt filij quibz dimittis. tu nihil habebis. quia nihil ante te misisti de filijs curā gessisti. tibi aut nō pmissi ecce peregrini post te transferūt. et isti filij sine causa cucuristi. Cū aptus dicat nihil intulimus in hunc mōm verū nec auferre quid possimus. qd dñi est terra et plenitudo eius. Audis sursum corda et curas dicere habem? ad dominū Si quid illuc misisti habes qd ibi queras. Si nihil misisti sursum. nō habes qd ibi queras. in terra vbi posuisti ibi quere. quia scriptū est vbi est thesaurus tuus ibi est et cor tuū. et post pauca seqtur Si auarus es mō audi quid ipse dñs in euāgelio dicat Stulte hac nocte exposcitur aīa tua a te ea que parasti cuius erūt Sic ē oīs qui sibi thesaurizat et Idem in sermone dominice septuagesime. Aut ecce hō de via sane mentis errant thesaurizat et nescit cui cōgregat ea. Quid demencius. quid infelicius. Lerte em sibi nō. Quare sibi nō. quia moriturus est qd brevis vita hoīs est. quia thesaurus durat. et cito tranfit qui cōgregat. et infra aut seiscum congregas obsecro dic et mihi. audiā te em. si non vane cōturbaris. dic mihi cui thesaurizas. mihi inquis hoc audes dicere moriturus filijs meis inquis hoc audes dicere de morituris. magna pietas thesaurizat pater filijs. nō magna vanitas thesaurizat moriturus moriturus et multū ibi de hoc Rursum idem in sermone dominice quartę in qdragesima aut noli parcere thesauro caducis et vā noli sub imagine pietatis angere penuriam filijs meis seruo magna excusa

no filijs meis. videamus seruat tibi pater tu? seruas tā filijs tuis. filij tui filijs suis et sic p omes. et nullus factor est pcepta dei. Quare nō illi potius impendis. qui omnia fecit ex nihilo qui fecit te. ipse te pascit ex his que fecit ipse pascit et filios et ibi multū de hoc. Circa qd ad nerte q nō phibetur necessaria vt decēs filiozū pmissio cū ad eam teneatur parentes et hoc ē qd alibi Aug. ait. Quid pōn it exhereditato filio herede facere ecclesiaz querat alterū qui suscipiat nō Aug infio deo propitio neminē inueniet et habetur xvij. q. vlti. cap. vlti. sed phibetur thesaurizatio et supfluo retentio. quia talia tenemur in elemosinas et opa pia erogare de pcepto xpi dicētis facite vobis amicus de mamona id est de diuitijs. Iniquitatis id est inequalitatis. Equū em ē tibi necessaria retinere et supflua indigentibus erogare et hoc est iniquitas si contra fiat vt dicit glo. xxij. q. iij. Sicut nō sunt Sed si adhuc vis fieri diues vt aug ait et nō solam ea que supflua tibi iacent nō vis erogare indigentibus. sed etiam augere vis patrimoniū tuū. unde vis augere. emendo. innocēs tibi videris. quia emendo vis augere. forte et de rapinis aliquā spem habes. nisi forte hoc dicas. Sicut dñs qd nō de rapinis volo augere et patrimoniū meum et de rapinam nō es malus. sed voto malus es. Si quis tibi dicat vende res tuas exhorrescis. et pascis male dictum putas. Cū ergo emere cupis. nōne hoc optas vt res suas alij vendant. nā quō poteris emere. si alij nō compulsi fuerit venditare hec Aug. in omelia octana Item circa predicta a dñe qd etā thesaurizatio. q sit ex causis honestis non phibetur tanquam illicita: vt quando aliquis thesaurizat ad bona opera faciēda. vt est constitutio ecclesiarum, relectio pauperū

De malis Diuitibus et Usurarijs.

huiusmodi vel propter reipublicam confer-
nāā et similia: nisi primus sit in extre-
ma necessitate quia teneremur ei de ta-
li supposito subuenire de precepto Sic con-
simili modo vera et non ficta emptio vel
veditio ex rationabilibus causis legitime ce-
lebrata et quā non offenditur primus
et quod non fiat ex tali necessitate que exclu-
dat rationem voluntatis non prohibetur alias
non liceret in cuius signum in veditiois instru-
mento ponitur illa verba non compulsus
nec coactus nec aliquo dolo seu errore
seductus sed sponte et liberē maturo co-
silio habito etc. hec enim in qualibet alienati-
one in effectu concurrere debet Qui er-
go ubi ut Aug. inquit. Aut primū com-
parare aut potius desiderat indulgēcias
promereri. reddat decimā: et de nouem
partibus suadeat elemosinā dare pau-
peribus ita tamen ut quicquid excepto victu
mediocri et vestitu rationabili superfluo
non luxurie reservetur. sed in tesaurum ce-
lesti per elemosinā pauperū ponatur. quod
quid enim nobis deus plus quā opus est dede-
rit non nobis specialiter dedit. sed per nos alijs
erogandum transiit. quod si non dederim
res alienas inuadam. Hec aug. in sermo-
ne dominice xij. post trinitatis Tibi etiā id ē
Aug. dicit deus: qui dignatus est totum
dare decimā a nobis dignatur repetere
non sibi: sed nobis sine dubio profutura sic
enim per prophetā ipse promittit dicens inferte
inquit. Omne decimā in horreis meis ut
sit cibus in domo mea: et probate me in
his dicit dominus: si non aperuerō vobis cata-
ractus celi: et dederō vobis fructū usque ad
abundantiā. O homines stulti quod mali im-
perat deus ut non mereatur audiri. Sic
enim dicit primicias aree tue et torcularis
tui non tardabis offerre mihi. Si tardus
dare potum est quanto peius est non dedis-
se. Et iterū dicit dominus honora dñm decimā

tui de tuis iustis laboribus deliba et de
fructibus iusticie tue ut repleantur hor-
rea tua frumento. vino quoque torculara
tua redūdabunt. non prelias hoc gratis.
quod cito recipies magno cum fenore.
Queris forte cui proficiat quod deus recipiat
reditur. Queris iterum cui proficiat quod pau-
peribus datur. Si credis: tibi proficit. si dubitas
perdis. decem fratres charissimi mihi tributa
sunt egentiū aiarum. Redde ergo tri-
buta pauperibus. offer sacerdotibus. Quod
si decimas non habes fructuum terrenorum
quod habet agricola. Quodcumque te pa-
scit ingenti decem. inde decimas expe-
ctat vñ vñ de milicia de negotio. et de
artificio redde decimas alia de causa per ter-
ra depedimus aliud per usura vite pen-
samus. Redde ergo homo quā possides red-
de quia nasci meruisti. sic enim dicit dominus
dabant singuli redemptionē aiarū suarū
et non erūt eis morbi: neque casus. Ecce
habes in scripturis sanctis cantiones domini
tui per quas tibi promittit: quod si decimas de-
deris non solum abundantiā fructuum reci-
pias sed etiam sanitatē corporis consequere-
ris. Cum enim decimas dando et terrena
et celestia possis munera promereri qua-
re per auariciā duplici benedictione te frau-
das. Audi ergo uidentia mortalitas non
sibi quia dei sunt cuncta. que precipis et de
suo non accomodas rerū omnium conditoris
non eget dominus deus: non primū postulat: sed
honore. non de tuo aliquid exigit quod re-
fundas. primicias rerū et decimas digna-
tur petere. et negas auare. quid faceres
si nouem partibus sibi sumptis: tibi deci-
mam relinqueret. quod certe iam factū
est cum messis tua pluriarū benedictione
subtrahat una defecit. et videntia tuā
aut grandis peccat. aut prima decorat.
Quid amde supputas nouem tibi partes
retrahere sunt: quia decimā dare noluit

De malis Diuitibus et Usurarijs.

Constat quidē quod ipse non dederis sed tamen
deus exigit. Hec enim est domini iustissima do-
mini consuetudo ut si tu illi decimā non
dederis tu ad decimā reuocaris. scriptū
est enim hec dicit dominus: quia decima agri
tui primicie terre vobiscum sunt videri autē et
fallere me existimastis intus in tesauris
vestris et in domibus vestris erit direpti-
o dabis impio militi quod non vis dare sa-
cerdoti. Conuertimini quoque ad me di-
cit dominus omnipotēs ut aperiam vobis ca-
taractas celi et effundā vobis benedicti-
onem meam de super et non corrumpā fructū
terre vestre: neque languēbit vitis in agro
vestro et beatus vos dicet omnes gentes
benefacere deus semper paratus est. sed ho-
minum malicia prohibetur. quia a domino de-
o sibi dari vult omnia et non vult ei que pos-
sidere videt offerre. Quid si diceret de-
us meus est homo quē feci mea est terra: quā
colis mea sunt et semina: quā spargis: mea
animalia: que fatigas: mei sunt umbrae
et pluuie: et ventorum flamma mea sunt:
omnis est solis calor: et cū omnia mea sint
elementa viuendū: tu qui manus accom-
modas solam decimā merebaris: si quā
pie nos pascit omnipotēs deus amplissi-
mam tribuit munus laboranti mercedem
sibi tantū decimā vendicās nobis omnia
condonauit. Ingrate frandator ac per-
de divina te voce cōuenio ecce annus iam
finitus est redde domino plenti mercedem
redime te homo dum viuis: redime te ipse
dum potes: redime inquit te dum precium
in manibus habes. redime te: ne dum te
mors amara puerit et vita simul et pre-
mium perdas sine causa hec dimittis hoc
vixisti: que forsitan alterū habebit maritū:
sine causa hoc marito dimittis mulier:
quā alia cupit habere vxorē frustra parēti-
bus ac propinquis curā tuā mingis nemo
te post mortē tuā fideliter redimet: quia

invita tu te redimere noluit deponē tū
auaricie sarcinā de carneibus tuis. con-
temne crudelissimā dominā: que dum te
ingratissimo premit ingū cristi susci-
pere non punit. sicut enim ingratissime
infernū premere ita ingū cristi in ce-
lum lenare cōsuevit Decime enim ex de-
bito requiruntur: et qui eas dare noluerit
res alienas inuadit xvi. q. vii. quoque dicit
maiores nostri ideo copiose omnibus abun-
dabant quia decimas deo dabant. dan-
tibus enim fideliter decimas dantur plu-
nie tempe suo et fertilitas alioquin pe-
nuria oia detrahit et eruca: locusta: bru-
cus: et rubigo et pestis omnia cōsumit ut
inquit Hieronimus et habetur xvi. q. i.
Redertimini: ubi latissime de hoc. Sū-
autē quātoprecipue quod nos ad opa misericor-
die debent promouere. primū: quia miseri-
cordia redemit culpā puerbiorum xvi. m.
sericordia et veritate redimit iniquitas.
Secundo opa pia bona temporalia multipli-
cant unde Gregorius in dialogo terrene
substantie: per hoc quod indigentibus distribu-
untur multiplicatur exemplū habemus
i. regum xvi. in vidua: que delam pa-
uit: cui propter hoc dominus farinā et oleū mul-
tiplicauit. per quo facit quod narratur in his-
toria tripartita de seto Spiridone epō
cuius mos erat ex fructibus: alios erro-
gare pauperibus: alios mutare indige-
ntibus: nec per se dabat: nec per se recipiebat
Sed petentibus dicebat ut quantū opus
haberet tollerēt: et denotio suo die repo-
nerēt quod receperāt. Ad quē accessit vnus
et mutū recipit: et reuerens non reposuit
ut quod receperat: sed auferens secum ab-
scellit putans scilicet virum hoc latere
Et iterato venit idē petens mutū: Eni-
sanctus dixit ut iret ad horreū ad quod ve-
mens inuenit vacuū: quod et ipse renuncia-
uit epō cui episcopus mirum est: quod tū

De malis Diuitibus et Usurarijs.

bi soli visum est vacuū et non alijs sed forte quod alias accepisti et non reportasti: quod dicto captus est ille in dolo: et voluntati episcopi se subiecit penitentiā suscipiens quia accepta ad horreū veniens inuenit plenum. Ecce qualiter deus mutantis charitatem remunerant et decorant mirabiliter. Tertio vite prolongatio. dilatio enim debiti propter deū facit dilationē vite creditoris psalmo xl. beatus qui intelligit super egenū et pauperē et infra sequitur dominus cōseruet eum et vniuet et beatum faciet eū in terra. Itē cxi. psalmo Iocūdus hō qui miseretur et cōmōdat etc. Quarto opus misericordie i morte misericordem custodit et aiam eius cū claritate ad regnū celozū pducit vñ dicit Ambrosius Sola misericordia comes est defunctorū. Quā bonus quam necessarius morienti comes est misericordia. Noli ergo o cristiane talē famulum dimittere: vel talem aduocatū post tergum relinquere Sicut sunt qui res suas apare retinētes nihil i sua vita boni de sua substantia fecerūt. Et quod peius quodam eozum quod pccōmuni regnicolatum defensione ordinatū erat inter se distraxerunt. Quāta obduratio. o quāta malicia cōmuniā distrahentiū bona. nā quāto malicia est circa melius: tanto ipsa est peior: ut ait aristoteles ix. Ethicorū. bonum enim quāto cōmuniū: tanto diuinitas ut inquit aristoteles. j. ethicorū. magis ergo peccat qui bono cōmuni in iuriam faciunt: quā qui alieni pinate psonae propria eius bona p se usurparēt xxiij. q. iij. c. Quid ergo si ergo hoc est damnabile: illud erit damnabilius: quia nō vna persona: Sed totū regnū offenditur: ut est expressum in. c. Erādī de sup. nec prela. h. vi. Et in. c. Intellecto de iuremādo et de talibus satis dictū arbitror i d. tractatu de Reformatiōe regni Si quidem gratum est deo: vni psonae indigen

ti gratis in mutū dare. multo profecto deo acceptabilis esset equidē et gratis simum pluribus succurrere p cōi defensione (sp̄stare nō vis) mutū dare multis reuera acceptius deo esset p regnicolarum defensione gratis dare. quā altaria erigere aut edificare ecclesias maior nepe est viua ecclesia: quā materialis et vas vinum quā argenteū iuxta illud quod notatur in. c. E. lo. epi. et. c. aurum xviij. q. ij. Insuper est sciendū quod diues: a quo petitur opus misericordie debet cōsiderare tria. Primo quis illud petit: quia ipse met dñs est instantū dilexit indigētes: quāquā indigenti feceris propter amorem suum reportat sibi factū mathei xxi. quod vni ex minimis his fecistis mihi fecistis Secundo debet diues cōsiderare quod petit deus quā opus misericordie in suis indigentibus petit utique nō nostrū sed suū unde in Aggeo scriptum est. meū est aurum et meū est argentū Super quod Aug. ait hoc ideo dictū est ut ille qui non vult cum indigentibus cōmunicare quod habet cum audit precepta faciente misericordie intelligat deum non de re illius: cui inbet. sed re sua debere donare. Et ideo valde deo ingratus est: qui indigenti negat opus pium cum de bonis dei habeat abundanter hoc cōsiderant dāuid qui dix. i. j. paralip. xxi. tua sunt dñe omnia et que de manu tua accepimus dedimus tibi. nihil namque hō habet: quod nō accepit. j. ad Ehorū. iij. Quid habes quod accipisti. deus enim omnia tribuit: et diuitē bonorum temporalium cōstituit dispensatores Sit ergo cautus diues ne bonis a deo acceptis abutetur. Audiat quippe ap̄lm. j. ad thimoteum vi. dicentē diuitibus huius seculi preceptum: non sublimē sapere neque sperare in incerto diuitiarum: sed in domino: qui prestat nobis omnia abunde ad fruendū: bene agere. diuites fieri in bonis opibus: facile tribuere cōn. et carere

De malis Diuitibus et Usurarijs.

thesaurizare sibi fundamentū bonū in futurum ut apprehendat verā vitā Super quod Aug. ait Sed quā de contemptu diuitiarū loquimur: respondet mihi aliquis diues: didici nō sperare in incerto diuitiarum: nolo diues esse ne incidam intimationē: Sed quia iam sum: quid facturus sum de his: que mihi iam cōtinent habere. et sequitur ap̄lm. facile tribuant et cōmunicent Quid est cōmunicare nisi cōmunē rem tuā facere cum illo qui nō habet Deus ergo omnipotēs celi cōditor et terre: et distributor omnium: et dominus: diuitias dedit quibusdā alijs non: ut sic probet pauperū pacienciā: dispensationē vero diuitum: Sed pch doctoz his t̄p̄līs hac in dispensatione: quā plurimi diuites reddunt se infideles In de ad gehennā cum iuda dispensatore: seu diuite epulone descendit sine fine cruciandi. vñ eis dicitur fili recordare: quā recepisti bona in vita tua: et la: arne idē quilibet indigēs et pauper similiter mala: nunc aut hic cōsolatur in vero cruciario luce xvi. E. regorū xviij. moralis. c. ix. Sup illud Job. xviij. diues cū dormierit nihil secum aufert aut vti sua manu diuites post mortē quicquid inueniat eis ante mortem dñs: diuitias suas in quorum manibus ponat facite vobis amicos de mamona iniquitatis: ut cum etc. Et subdit res suas enim moreretur secū tolleretur: ad petentis vocem cū viveret sibi nullus esset. nam terrena omnia: que seruando amittimus largiēdo seruamus: patrimoniumque nostrū et entū p̄ditur manet erogatum: diu enim cū rebus nostris dormare non possumus quia aut nos illas moriendo deserimus. aut ille nos viuentes quasi deserunt perendo. Argendū ergo nobis est. ut res absolute periturā i nō perentem cogamus transire mercedē hoc ille Tertio debet p̄dicare diues ad

quid petit deus. petit reuera p indigentem deus nō ad dandū. sed ad mutuum dum nec tantū ad triplas. imo ad centū plas vsuras vñ Aug. O hō quid feneras hōm fenerare deo tales vsuras et cētiplum accipies. et vitam eternā possidebis. Et idcirco nimis est ingratus. quā ad tales vsuras nō vult accommodare deus que et hic bona multiplicat et in futuro regnum celozū prestat. Magna ergo demencia est exercere vsurā et indigenti rationabiliter petat. imutū gratis nō dare. Hoc appē nō tñ cōtra nature legē similiter et diuine verū etiā. p̄tra i natam bonitatem et cōditionē ois creature omnibus se cōmunicatis ut patet in luce: quā ne terra: aqua. etc. debet quippe eodem modo esse hō cōmunicatus virtutibus naturalibus atq; theologicis decoratus Super omnia aut amore et charitate dei proximique preditus Si enim deus dilexit nos (et Joannes ait) et nos debemus alterutrū diligere Diligamus igitur nos invicem. quia charitas ex deo est. et omnis qui diligit fratrem suū ex deo natus est. et cognoscit deum. qui nō diligit nō habet charitatem et nō nouit deum. quoniam deus charitas est. j. Joannis. iij. Qui ergo in necessitate nō succurrit indigenti. nā in eo charitas nō est et p̄sequēs nec deus. j. Joannis. iij. Qui habuerit substantiam huius mundi et viderit fratrem suum necessitatē habere et clausit viscerā sua ab eo quomodo charitas dei manet in eo filio mei nō diligamus ut rōne lingua. sed ope et veritate. Nec est nāq; vera et facti. ma cristiane religionis lex sed p̄serta lex antierisli et suoz sequacum cōtrariū suadet et practicat de qua apostolorū princeps. j. petri. ij. terribiliter clamat dicens dereliquentes vitam rectam eoz exercitatum auaricia habentes maledictionis filij. derelinquentes vitam

De malis Diuitibus et Usurariis.

secta errauerunt. sicut viam balaam ex bo-
for qui mercede iniquitatis amauit. Et
merito debemus esse misericordes de-
fectuosa et indigentibus: quia quilibet de-
bet cogitare quod potest talis fieri si deus
permerit: et sicut vellet sibi compati et
misereri sic faciat primo mathei vij que-
runt vultus ut faciat vobis homines et vos
facite illis. hec est enim lex et prophetia unde
apostolos ad Romanos xij. plenitu-
do legis est dilectio. unde sine dubio sci-
re debent christiani. eternam vitam sine cha-
ritate minime posse consequi et id quod
sine illa sit in cassum est et inane. Non fru-
stra namque dictum est. Si linguas homi-
num loquar et angelorum. charitate autem
non habeam factus sum velut es sonans
aut cymbalum timens. et si habuero propheta-
ciam et nouerim mysteria omnia et omnes
scientias. et si habuero omnem fidem ita
ut montes transferam charitatem autem non ha-
buero nihil sum et si distribuero in cibos
pauperum omnes facultates meas et si tra-
didero corpus meum ita ut ardeam chari-
tatem autem non habuero nihil mihi prodest
charitas pater est: benigna est: charitas
non emulatur: non agit perperam: non infla-
tur: non est ambitiosa: non querit: que sua
sunt. non irritatur non cogitat malum non
gaudet super iniquitate. Cogit autem
veritati. omnia suffert. omnia credit. omnia
sperat. omnia sustinet. j. ad Corinth. xij.
et ad Colos. iij. Iudicite vos sic electi
dei scilicet et dilecti viscera misericordie be-
nignitatem humilitatem. modestiam pacem
supplices inuicem. et donantes vobis met-
ipsis Super omnia autem hec charitatem habete. et
hoc est quod saluator ait mandatum novum
vobis do ut diligatis invicem sicut dile-
xi vos Joannis xij. Hec est enim christianor-
um regnum secundum quam saluandi vivere
debent nec ad dexteram nec ad sinistram
declinando. vnde et in die iudicii de omni

one operum misericordie iudicabimur
ut patet mathei. xvj. hinc iam patet quod mi-
sericordie opera nobis sunt de precepto di-
cimus mandata. et non hominum his contraria
sunt luculentissime adimplenda. Latere
re quidem debet christiani ne sint de nume-
ro illorum de quibus conqueritur deus per
prophetam Esaiam eiusdem xxix. Sine
causa colunt me mandata et hominum doctri-
nas tenentes. tales profecto saluator noster in
euangelio marci vij. increpans ait. itru-
tum fecistis preceptum dei ut traditionem ve-
stram seruetis: et mathei xv. Quare et vos
transgredimini mandata dei propter traditio-
nem vestram. dicatur igitur est mandatum dei
et est traditio hominum preferri traditio ho-
minum mandatis dei minime. nulla ratio
docet est lex dei et est lex hominum. seruabi-
tur lex hominum. divina contempta nequa
quam nulla iusticia suadet. leges hominum
sunt inique. quia omnis homo mendax et non
est qui faciat bonum non est usque ad unum
ut ait psalmista Et per esaiam prophetam ma-
ledictioni eterne subduntur. iniquorum le-
gum conditores ve qui condunt leges ini-
quas. Nam nulla maior mandati peruari
caricatio quam aduersus ipsam firmare de-
cretum. Condiderunt reges. condiderunt
mundi principes. condiderunt mundi sapi-
entes et seniores per voluntatis libito le-
ges quarum obseruatione dei pretermittunt
mandata sed corpore danabiliores sunt.
quo ad peruariandam summam dei legem. con-
diderunt leges seu statuta et eorum lege
eo nequiores sunt. quo diuini legibus
aduersantur. Sed ve qui telas legum seu
statutorum ordiuntur. non voluntatem dei
sed consuetudinem: firmatum morem. longum
usum allegantes. reprobantur quia nul-
la consuetudo antiqua. mos firmatus lon-
geius usus prescribere potest veritati et e-
terne rationi. ve igitur qui condunt in le-
ge male consuetudinis dampnati quam in

De malis Diuitibus et Usurariis.

firmati moris usus legem temporis ve-
qui condunt in lege agentis consuetudi-
nis. Nam intantum sunt grauiora peccata et
ad remotionem difficiliora inquantum tali-
bus se ipsorum timentur auctores. et eo ma-
gis radicantur. quo se stupor factor multi-
tudine de iniquitate et audacter dicendum
est maius peccatum. legem facere deservan-
do. aut fenerando. quam sit simpliciter con-
tra divina mandata raptum aliena. Nam ad
inducendum penitentem adducetur. quod per le-
gem creditur licitum. Ecce quam sit horren-
dum malum. sub preceptum legis operari pec-
catum. Sed plerumque sub quadam boni spe-
cie transiuntiones fiunt. que dei ordinatio
bus et ecclesiasticis ex antiquis bonis fir-
matis moribus non consensunt immo tantum
discrepant ut aliam legem constituant. Sed
primum nouerit quod contemptor legalium
preceptorum nullum aliud bonum facere potest
quod sibi sic existenti cedat in premium.
nec aliquam perfectionem in aliquo statu vir-
tutis aut gradu dignitatis. valet attin-
gere. qui precepta legalia peruariationi as-
scripsit. unde audacter confirmandum est
et christi vicarium immediatum a legalibus pre-
ceptis non eximi. neque sibi a christo deo co-
cessam potentiam ut alios possit eximere
atque concedere licentiam in aliquo delin-
quendi. Ecclesiastica auctoritas non est
humane sed diuine virtutis. quam ad virtu-
tis perfectionem non destructionem a deo ordina-
ta constituit hinc enim apostolus secunda epistola ad
Corinthios. xij. dicit non possumus in aliquid
aduersus veritatem. per veritatem. Et si apre-
dicat nulla est precepta a deo potestas aut
auctoritas aduersus auctoritatem le-
gis et mandatorum dei: atque factorum morum
quia auctoritas que veritas est aduersus
seipsam non est. esset utique si virtutem aut
veritatem destrueret. Qui spernit veri-
tatem et securitatem. periculum incidit in
municipalem falsitatem et periculum detri-

nebitur Quis enim fouet aut habet in
quos contractus qui communissimi sunt
et usurarios recipiuntur nisi qui capiunt
ditari et inciderunt in laqueos diaboli. et
liberari minime possunt quibus scriptura
eternum ve comminatur. Et qui pauper-
tatem spiritus in se non habent nec alij
diligunt et sic specietentis arbitrantur se
placere deo. aut seruire. his inuoluti ne-
phandis criminibus et periculis quorum dam-
natio. nisi emendentur profundissima erit
propterea hoc satis clare in dicto tractatu con-
tra vicia deducitur. Cedat ergo prope-
dines seu leges vel Statuta usurarie fa-
cientes prauidati que profecto sub excom-
municationis pena perfectis haberi de-
bent penitusque abrogari ut habet in Cle-
mentina unica de usuris. Et qui secundum
eas indicant in eandem excommunicationis
penam incidunt ibidem. Et si quis primum
pserit dicere usuram peccatum non esse here-
ticum est ut ibidem in prefata Clementina ha-
betur. que est pape Clementis quinti: cui
ut immediato vicario christi et beati petri
successori nos christianos tanquam capiti
cuius membra sumus obedire oportet ali-
as esse similes paganis. Nam qui
apostolice sedis obedire contemnit. pec-
catum infidelitatis seu paganitatis in-
currit ut de xxij. di. Qui cathedra et regnum
dei. c. j. Et pro conclusione autem huius tra-
ctatus videamus aliquot de usurariis ex-
empla que referuntur in speculo exemplo-
rum distinctione nona quorum primum est
legitur in libro de septem donis quod frater
Wilhelmus pictaviensis minister ordi-
nis fratrum minorum predicantium in quadam
civitate quod quidam frater ordinis sui homo val-
de religiosus vidit in quadam visione ho-
minem unum in medio flammarum possumum. de
cuius vtero procedebat arbor alta. in cui-
us ramis homines diversi masculini et femi-
nini sexus sursum pedibus et capite deo

De malis Diuitibus et Usurarijs

omnium suspensi erant. quoniam omnes flamma ab immo precedente diversimode et acerrime torquebantur. Sed ille qui in fundo iacebat super omnes alios maxime cruciabatur. Et cum ille frater vir sanctus qui hec videbat quereret a ductore suo quid hoc esset. ille respondit ei ille qui iacet in immo pater fuit et principium generationis istorum omnium et fuit pauper et pro usuris ascendit. alij homines sunt filij sui et nepotes qui processerunt ab eo in quibus ipse delectabatur. et torquebatur quia fuerunt imitatores sceleris patrum. et quia pro usuris acquisita possiderunt. nec resisterunt pater autem super omnes torquebatur videndo eos qui pro eum in hoc tormentum venerunt et pro omnibus his pena ei cumulat.

Aliud exemplum legitur in vitaspatium quoniam quidam usurarius habuit duos filios. quorum unus concupiscens in sermone verbi dei dixit patri suo. pater si moreremur in hac vita. tunc moreremur in corpore et anima ergo revertere et redde vni cuiusque quod suum est cum pater et alius frater indignanter responderunt debes tu esse confessor noster. vade si sic mori nolueris. et nos permanebimus in bonis nostris. qui tamen cum et iuxta ad heremum et pauperem vitam ducens servavit domino iesu. tandem moriantur pater et frater in usura et iniquis bonis. Cumque heremita vir religiosus audisset patrem suum defunctum et fratrem misericordia motus rogabat statum eorum notificari ei deus igitur misericors et non frustrabatur eum a desiderio cordis sui. una igitur die cum esset in oratione sua venit angelus domini ad eum dicens fiat tibi quod petisti. Et manu eum ducens peruenit ad locum: quem nesciebat. Cumque sic duceretur per angelum vidit magnam montem et dixit angelus ad eum. vis modo videre et audire patrem tuum et fratrem. Qui cum raderet

volo: vidit vallē montis fumigantem et audit mirabile vocem: et primo vidit patrem suum beneventum in igne sicut vinum in una magna olla: quod dixit ve ve ve maledicta hora in qua conceptus sum et venter qui me portavit. quem cum audisset heremita tremuit et dixit O pater mi es tu hic: qui respondit sum dilecte fili: benedictus sis quia iunxisti deum et caristi speluncam et penam istam horribilem sedecane tui et servas deo. et cum sic loqueretur ecce venit frater suus sicut pater in igne narrantando infra et supra sicut vinum in olla et cepit filius maledicere patri in penam dicens maledictus es tu pater in eternum: quia iniusta bona tua super me hereditasti et sic me damnasti et e converso pater ad filium dixit maledictus sis tu fili quod propter te tanta iniusta bona acquisivi et retinui et propterea in hanc penam descendi quibus autem filius heremita possunt ne vos aliqua suffragia iunare et pdesse: qui responderunt non: quia in inferno nulla est redemptio et sic cum magno eiulatu recesserunt ad penam infernale heremita vero redigens ad se penitentiam maiorem egit in conspectu domini quam prius: et sic salvatus est a pena. Exemplum tertium fuit quidam sanctus vir qui desideravit videre penas donatorum et gloriam beatorum: huius ductus ad infernum ab angelo inter alias multas penas vidit patrem cum filio et dicebat pater filio: fili maledicta sit hora in qua te genui quicquid pro te feci sit maledictum: quia propter te factus sum vltimus: ut tu in seculo in abundantia remaneres: et multa alie dicebat filio maledicendo. filius vero recesserit dixit patri maledicta sit hora in qua genuisti me. quia me non docuisti dei precepta nec facere penitentiam. nec audire verbum dei. nec alia bona. Sed docebas me superbire

vestibus: in modis: et falsas veditores et operationes et sic de alijs. Et non me corripuisti de multis malis meis. Et de deo dampnatus sum in inferno tunc ait ille sanctus Angelo: qui enim dixit: malum est videre ista et audire: tunc accepit eum angelus et adduxit eum in paradysum ubi vidit patrem et filium congaudentes et dicebat filius patri pater tu benedicaris a deo quia tu me fecisti litteras addiscere tu me ad predicandum et ecclesiam sepe imitasti et me corripuisti dum excessi in a liquore et insuper multa bona et salubria me docuisti sed precepta dei: deum timere: et differentiam inter virtutem et vicia et premia virtutum et premium vitiatorum propter que salvam animam meam et his similia dicebat e converso filio: et multis benedictionibus benedixit filium. Et in hoc finit presens tractatus ad laudem et gloriam eius: qui in sacro evangelio et dicit et clamat Inimici mei date nihil inde sperantes. Et iterum In hoc cognoscent omnes quia discipuli mei estis: si dilectionem habueritis ad invicem hoc est dominus noster Iesu christo. qui est benedictus in secula seculorum Amen

Impressum Craconie opus floriani in platea Wislicien quarto idus aprilis Anno salutis ab ecccc xij. feliciter regnante domino Sigismundo Anno eius sexto. cum salus et victoria. Amen.

